

Marcin Szyszkowski

[autor instrukcji wychowawczej](#)

[fundator](#), [uczeń](#)

Ur. 0.0.1554, Skarszew

Zm. 30.4.1630, Kraków

Dane rodziców

Bartłomiej Szyszkowski (zm. ok. 1568)

Anna Skarszewska (zm. ok. 1584)

Wychowanie i wykształcenie

Kształcił się początkowo w [kolegium jezuickim](#) w [Pułtusku](#). Opiekę nad nim sprawował krewny ze strony matki, biskup płocki, a później krakowski Piotr Myszkowski. Dzięki jego protekcji Szyszkowski kontynuował naukę w kraju i [za granicą](#). Po przyjęciu niższych święceń Myszkowski nadał mu w 1577 roku probostwo w Jaworznie, w diecezji krakowskiej.

Od 1578 roku przebywał [na dworze Myszkowskiego](#) w [Krakowie](#), pełniąc tam urząd jego kanclerza. Studiował wówczas również przez rok na [Akademii Krakowskiej](#) (w metryce uniwersyteckiej brakuje jego wpisu).

Najdłuższym potwierdzonym etapem jego edukacji były studia i pobyt w [Italii](#) trwające aż siedem lat (1579-1586). Studiował wtedy [teologię](#), [retorykę](#) i [prawo](#) w [jezuickiej](#) uczelni [Collegium Romanum](#). W gronie jego nauczycieli znajdowali się znakomici przedstawiciele nauki oraz znawcy katolickiej teologii i prawa kanonicznego, m.in. Robert Bellarmin i Aldo Manucjusz Młodszy, który wychwalał cnoty Szyszkowskiego, poświęcając mu dużo miejsca w swojej dedykacji załączonej do dzieła ofiarowanego królowi Stefanowi Batoremu. W trakcie studiów w [Italii](#) pełnił funkcję moderatora i rektora Sodalitacji Mariańskiej studentów filozofii. Został również jednym z prowizorów w czasie budowy hospicjum przy polskim kościele św. Stanisława. Wziął również udział w publicznej, teologiczno-prawnej dysputacji z Marcinem Kołackim zorganizowanej przez Stanisława Reszkę. Przebywał także w [Padwie](#) i [Bolonii](#), utrzymując bliskie i zażyłe kontakty z tamtejszymi humanistami (w niezrealizowanych zamierzeniach miał być wydawcą ich dzieł). Swoją edukację uwieńczył uzyskaniem tytułu [doktora obojga praw](#) (posługiwał się nim w 1588 roku) być może jeszcze podczas studiów w [Italii](#).

Etapy kariery dot. edukacji

W 1629 roku napisał [instrukcję wychowawczą](#) dla książąt Zasławskich, synów Aleksandra. Wskazówki odnoszące się do wychowania przede wszystkim najstarszego syna Władysława Dominika Ostrońskiego-Zasławskiego (1616-1656) oraz jego dwóch braci (Konstantego Aleksandra oraz Janusza Izydora Ostrońskich-Zasławskich) powstały jako wynik zaangażowania biskupa Szyszkowskiego w sprawy ordynacji ostrońskiej. W 1621 roku Szyszkowski został jednym z prawnych opiekunów pierwszego ordynata ostrońskiego Władysława Dominika Ostrońskiego-Zasławskiego. W imieniu małoletniego Władysława ordynacją zarządzał wówczas jego ojciec Aleksander. Moment spisania [instrukcji](#) nie był przypadkowy. Został on podyktowany przez problemy z obsadzeniem funkcji nadzorca sług i jednocześnie wychowawcy młodych książąt Zasławskich, a w szczególności ordynata Władysława Dominika. [Instrukcja](#) była skierowana do najbliższych krewnych młodzieńców - ich ojca kasztelana wołyńskiego Aleksandra Zasławskiego i dziada wojewody podlaskiego Janusza Zasławskiego. Trudno ocenić skuteczność postulatów Szyszkowskiego, gdyż obydwaj adresaci zmarli jeszcze w roku zredagowania instrukcji, krótko po jej otrzymaniu.

Treść [instrukcji](#) stanowią przede wszystkim wskazania natury moralnej i wychowawczej mające zapewnić właściwą formację religijną i praktyczną młodego księcia oraz we właściwy sposób przygotować go do objęcia w przyszłości

urzędu ordynata. Sporo miejsca zajęły również kwestie wyznaczenia odpowiedniego [wychowawcy](#) stale przebywającego przy boku Władysława Dominika Ostrogskiego-Zasławskiego. Wyznaczony przez biskupa Szyszkowskiego wychowawca Jahodyński został bowiem usunięty ze stanowiska w wyniku kłótni jednego z dworzan Zasławskich, który według relacji biskupa miał zgubny wpływ na wychowanie młodego magnata z racji swojej niekompetencji oraz złej woli i prywaty. Dlatego głównym motywem [instrukcji](#) jest domaganie się zwiększenia nadzoru nad postępowaniem wychowawcy, a jednocześnie starszego sługi (Minockiego) i zapobieżenie ewentualnym nadużyciom z jego strony. Biskup oskarżał go bowiem o ciężkie przewinienia, wśród których znalazło się również usiłowanie zabójstwa wyznaczonego przez niego wychowawcy Jahodyńskiego oraz skłonność do niegospodarności i malwersacji finansowych. W swoich zaleceniach Szyszkowski zwracał również uwagę na problemy zdrowotne Władysława Dominika związane z niezdrowym trybem życia, wobec czego doradzał stosowanie odpowiedniej diety. W związku z rychłą śmiercią biskup Szyszkowski stracił dalszy wpływ na wychowanie Władysława Dominika Ostrogskiego-Zasławskiego. Jednak w ostatnich momentach swego życia udało mu się nakłonić Jana Innocentego Petrycego, profesora [Akademii Krakowskiej](#), do napisania [traktatu](#) pedagogicznego przeznaczanego dla jego podopiecznego, który ukazał się już jednak po śmierci biskupa.

W czasie sprawowania urzędów biskupich w [Płocku](#) i [Krakowie](#) poczynił liczne fundacje edukacyjne, m.in. erygował szkołę przy płockiej kolegiacie. Sprowadził [jezuitów](#) do tego miasta. Na rzecz planowanego kolegium (zaczęło swoją działalność już po objęciu przez niego biskupstwa krakowskiego) przeznaczył kilka donacji dóbr, w tym także swój księgozbiór.

Fakty z życia osobistego

Był kanonikiem krakowskim, sandomierskim i warmińskim, jednym z wybitniejszych ludzi Kościoła potrydenckiego w Polsce. Od 1604 roku był biskupem łuckim, a następnie płockim (1607/1608) i krakowskim (od 1616). Był zwolennikiem [jezuitów](#). W 1590 roku bronił ich dobrego imienia naruszonego oskarżeniami zawartymi w filipice "Equitis Poloni".

Żył w [XVI-XVII wieku](#).

Bibliografia

Podmiotowa

1. Marcin Szyszkowski, *Instrukcja wychowawcza dla książąt Zasławskich (1629)*, oprac. A. Kucharski, [w:] Ojcowskie synom przestrogi. Instrukcje rodzicielskie (XVI-XVII w.), wstępem i objaśnieniami opatrzyły D. Żołądź-Strzelczyk i M. E. Kowalczyk, Wrocław, 2017.